

Programy starostlivosti o veľké šelmy v praxi

**prof. Ing. Juraj Ciberej, CSc.
Katedra výživy dietetiky a chovu zvierat, UVLF Košice**

17.3.2018, Levoča

Obsah

Odporúčaný manažment veľkých šeliem na Slovensku

Medveď hnedý

Vlk dravý

Rys ostrovid

Odporúčaný manažment veľkých šeliem na Slovensku

Odporúčaný manažment veľkých šeliem by mal na Slovensku vychádzať z manažmentových opatrení, uvedených v plánoch na ochranu veľkých šeliem v Európe. V rámci týchto plánov existujú zásady a odporúčanie, ktoré sa vo všeobecnosti dajú zhrnúť do nasledovných všeobecných pravidiel:

- ❑ zachovať štruktúru, rozlohu a kvalitu bukových, zmiešaných a ihličnatých lesov s bralami, vývratmi a inými úkrytmi susediacimi s rúbaniskami v podhorských a horských oblastiach od nadmorskej výšky 600 m.,
- ❑ zabezpečiť zastavenie ilegálneho odstrelu,
- ❑ v pasienkovom chove oviec aplikovať ochranu pred šelmami tradičným spôsobom, najmä strážnymi psami a košarovaním,
- ❑ regulačný lov diferencovať podľa pohlavia a vekových kategórií, aby bola zachovaná optimálna sociálna štruktúra populácie.

Napríklad v plánoch na ochranu medveda hnedého (*Ursus arctos*) v Európe (Swenson a kol. 2000) sú formulované nasledovné závery zabezpečujúce jeho praktickú ochranu

Záver 1: *chrániť životaschopnú populáciu medveda hnedého v Európe a umožniť ich šírenie na vhodné biotopy a tiež zvyšovať početnosť populácie a ich areály k určitým trvale udržateľným limitom, s ohľadom na dané socio – ekonomické podmienky.*

Záver 2: *zabezpečiť životaschopnosť malých populácií zvyšovaním početnosti ich jedincov a ich areálu.*

Záver 3: *obmedziť stretnutia medzi medvedom hnedým a ľuďmi a podporovať aktivity, ktoré zabezpečia pozitívny vzťah verejnosti k medvedovi hnedému.*

Medveď hnedý

Cielom „Zásad ochrany a manažmentu medveďa hnedého na Slovensku“ je vypracovanie koncepcie, ktorá zaručuje (v zmysle Akčného plánu pre ochranu medveďa hnedého v Európe schváleného stálym výborom Bernskej konvencie na zasadnutí v decembri 1998) udržanie životaschopnej populácie medveďov (trvale udržateľný limit), za súčasného minimalizovania stretnutí medzi medveďom a človekom a hospodárskymi záujmami človeka (Ciberej 2007).

Manažmentové opatrenia zabezpečujúce zásah do populácie odchytnom a odstrelom medveďa sú navrhované na realizáciu v dvoch základných úrovniach:

A. Ochranný odstrel (odchyt, usmrtenie veterinárnym lekárom) v zmysle rozhodnutia zásahového tímu

B. Lovom, ktorý je naplánovaný Poradnými zbormi pre ochranu a manažment medveďa hnedého

Oba tieto spôsoby zásahu do populácie sledujú zníženie rizika škôd a nebezpečných stretov človeka s medveďom, poľovnícke obhospodarovanie medveďa a zabezpečenie pozitívneho vzťahu verejnosti k medveďovi.

A. Činnosť zásahového tímu ochranným odstrelom

Členovia zásahového tímu dodržiavajú postup, ktorý znižuje, resp. úplne eliminuje riziko nebezpečného stretu, poranenia, alebo usmrtenia človeka pri útoku medveďa počas zásahu.

1. Prvá časť

Prvky synantropného správania sa medveďa hnedého:

- ❑ medveď stráca všeobecnú plachosť pred ľuďmi a pohybuje sa v blízkosti intravilánov obcí a miest, alebo priamo v intravilánoch,
- ❑ prednostne si zabezpečuje potravu z komunálneho odpadu (kontajnery),
- ❑ na prvý pohľad vyzerá placho alebo nevšímavo voči okoliu, v mnohých prípadoch sa nechá kŕmiť priamo od ľudí,
- ❑ často krát sa však uvedené správanie zmení na agresívne, hlavne keď je medveď vyrušovaný a plašený ľuďmi,
- ❑ vodiaca medvedica (medvedica s mladým potomstvom) učí na takéto správanie medvediatá.

Očakávané správanie pri zásahu zásahového tímu:

Správanie sa medveďa hnedého pri zásahu tímu nie je možné predpovedať, nakoľko závisí od mnohých faktorov vyvolávajúcich stresovú situáciu. To znamená či je medveď pod vplyvom stresu z ľudí, či je medveď imobilizovaný alebo zranený. Každopádne sa však útok na všetkých prítomných osôb nedá vylúčiť.

A. Činnosť zásahového tímu ochranným odstrelom

2. Druhá časť

Všeobecné rady zásahového tímu pre obyvateľov, ako sa správať pri strete s medveďom pred zásahom tímu:

- ❑ pri blízkom stretnutí s medveďom na seba upozorníte hlasom, nikdy nie však krikom,
- ❑ ak o vás medveď vie, väčšinou okamžite utečie. Ak však zostáva na mieste, je možné, že ide o medvedicu a v blízkosti sú mláďatá, resp. je už na ľudí zvyknutý. V tom prípade pomaličky ustupujte smerom odkiaľ ste prišli. Pritom nekričte, nerobte prudké pohyby a nepozerajte sa medveďovi priamo do očí – mohol by to považovať za hrozbu,
- ❑ v prípade, že vidíte mláďatá medveďa na kontajneroch (v intraviláne obce alebo jeho blízkosti, v záhradách, sadoch ap.) v žiadnom prípade sa k nim nepribližujte a nesnažte sa ich takto odplašiť, nakoľko ich matka je s najväčšou pravdepodobnosťou niekde nablízku,
- ❑ v prípade že sa na lokalite zdržuje s mláďatami aj matka za žiadnych okolností nevstupujte medzi ne,
- ❑ nepribližujte sa k medveďom, ktoré stratili plachosť.

A. Činnosť zásahového tímu ochranným odstrelom

3. Tretia časť

Postup zvolania a práce zásahového tímu

Pri nahlásení výskytu jedinca medveďa hnedého, ktorý vykazuje známky neprirodzeného správania sa, je zranený alebo sa pohybuje priamo v blízkosti ľudských obydľí (obce, mestá, turistické, športové a liečebné zariadenia ap.) môžu nastať rôzne situácie:

a) Vzniká krajná núdza (§ 24 300/2005 Z. z. trestného zákona)

V takomto prípade je ktokoľvek zo zúčastnených subjektov (Polícia SR, užívateľ poľovného revíru, veterinárny lekár, ŠOP SR) oprávnený konať v zmysle § 24 trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov) a problematického jedinca eliminovať (uspať pomocou narkotizačnej látky, odchytiť) alebo priamo usmrtiť.

b) Zatiaľ nevznikla krajná núdza

V tomto prípade je postup nasledovný:

-
- ❑ je potrebné okamžite kontaktovať osoby zásahového tímu ŠOP SR (zoznam osôb zverejňuje ŠOP SR na verejnom mieste, web stránke),
 - ❑ v prípade, že nie je možné kontaktovať jedného z osôb je potrebné nahlásiť na PZ SR (0961 055 255, 0961 055 256, uos@minv.sk), v takomto prípade polícia SR kontaktuje vedúceho zásahového tímu, resp. iné kontaktné osoby ŠOP SR,
 - ❑ ŠOP SR požiada políciu o zabezpečenie informovania zástupcov miestnej samosprávy,
 - ❑ v prípade, že oznámenie podá miestna samospráva, ŠOP SR kontaktuje priamo políciu,
 - ❑ po dohode polície s vedúcim zásahového tímu, kontaktuje polícia najbližšieho užívateľa poľovného revíru,
 - ❑ **vedúci zásahového tímu** je zamestnanec ŠOP SR, ktorý je nahlásený ako kontaktná osoba,
 - ❑ polícia postupuje vždy v zmysle usmernenia vydaného Prezidiom policajného zboru,
 - ❑ polícia v súčinnosti s užívateľom poľovného revíru vykoná miestne zisťovanie o ktorom následne informujú vedúceho zásahového tímu,
 - ❑ v prípade, že ide o krajnú núdzu (vyhodnotenie situácie zúčastnenými – polícia a zástupca užívateľa poľovného revíru), postupujú podľa bodu A a vykonajú potrebné opatrenia,
-

- ❑ vedúci zásahového tímu okamžite po príchode na lokalitu posúdi danú situáciu a rozhodne o prizvaní ďalších subjektov podľa potreby (veterinárny lekár, hasičský zbor, mestská polícia, zástupca miestnej samosprávy ap.),
- ❑ v prípade, že vedúci zásahového tímu posúdi, že nie je potrebná priama osobná účasť veterinárneho lekára, prebehne dohoda s veterinárom o usmrtení, resp. odchyte telefonicky,
- ❑ zásahový tím vykoná monitoring (vypočutie obyvateľov, vyhodnotenie anamnézy, priame pozorovanie), po realizácii ktorého zabezpečí realizáciu imobilizácie, resp. usmrtenia,
- ❑ po imobilizácii, resp. usmrtení problematického jedinca vedúci zásahového tímu spíše protokol o imobilizácii, resp. usmrtení jedinca, ktorého správnosť overia všetci zúčastnení svojim podpisom,
- ❑ protokol bude slúžiť pre potreby všetkých zainteresovaných (polícia – hlásenie, poľovnícky subjekt – privlastnenie jedinca, ŠOP SR – pre potreby založenia do spisu),
- ❑ počas imobilizácie, resp. usmrtenia zástupcovia ŠOP SR odoberú potrebné vzorky a vypracujú hlásenku o imobilizácii, resp. usmrtení jedinca.

*Povinnosti užívateľov poľovních revírov pri zásahu tímu sú v podstate rovnaké ako na ploche poľovnej. Tu je dôležité, že na nepoľovnej ploche musí najprv okresný úrad, odbor pozemkový poveriť **vlastníka** pozemku v zmysle zákona o poľovníctve. Toto poverenie v tomto zmysle znamená povinnosť okresného úradu pre vydanie rozhodnutia pre **vlastníka** pozemku na mimoriadny lov na nepoľovnej ploche.*

B. Lov – naplánovaný poradnými zbormi pre ochranu a manažment medveď hnedého

Návrhy na zásahy do populácie medveďa hnedého sú v tomto prípade organizačne a prakticky realizované na úrovni organizačných jednotiek ŠOP SR, prostredníctvom „**Poradných zborov pre ochranu a manažment medveďa hnedého na Slovensku**“ (ďalej len „poradný zbor“). Celý proces je riadený v zmysle vydaného určenia podľa zákona o ochrane prírody a krajiny v zmysle neskorších predpisov.

Poradný zbor je zložený z nasledovných zástupcov:

- Štátna ochrana prírody SR,
- Slovenská poľovnícka komora,
- Užívatelia poľovních revírov u ktorých je predpoklad že v budú v konkrétnom roku loviť medveďa,
- Okresné úrady (odbor pozemkový, odbor opravných prostriedkov, odbor starostlivosti o životné prostredie),
- Miestna samospráva,
- Vlastníci, nájomcovia a správcovia pozemkov na ktorých vznikali škody za predchádzajúce obdobie,
- Regionálne poľnohospodárske a potravinové komory,
- Relevantné mimovládne organizácie.

Predsedom poradného zboru je zástupca ŠOP SR a v prípade opodstatnenosti môže na rokovanie prizvať aj ďalších zástupcov relevantných subjektov (samostatne hospodáriaci roľníci, polícia, mestská polícia ap.).

B. Lov – naplánovaný poradnými zbormi pre ochranu a manažment medved' hnedého

Poradný zbor sa bude pravidelne schádzať, minimálne však raz za rok, **najneskôr do konca januára** príslušného kalendárneho roka v ktorom sa lov bude realizovať. Hlavnou úlohou poradného zboru bude navrhnúť **tzv. ročnú kvótu** odchyty a odstrelu medveďa v rámci jeho plošnej kompetencie. Pod pojmom stanovenie ročnej kvóty sa rozumie návrh počtu, váhovej kategórie odchytených a odstrelených jedincov, ako aj plošné rozdelenie odchyty a odstrelu medveďa pre jednotlivých užívateľov poľovních revírov.

Poradný zbor pri rozhodovaní o ročnej kvóte odchyty a odstrelu medveďa bude disponovať nasledovnými údajmi:

- žiadosti od fyzických a právnických osôb, užívateľov poľovních revírov na odchyt a odstrel medveďa hnedého,
- výsledky získané z monitoringov medveďa hnedého,
- škody spôsobené medveďom na hospodárskych zvieratách, včelstvách, poľnohospodárskych plodinách, a majetku za predchádzajúcu sezónu (KIMS, poľovnícka štatistika, štatistika v CEHZ, štatistika včelárskeho zväzu, ap.),
- relevantne zdokumentované nebezpečné strety medveďa s človekom,
- relevantne zdokumentovaný nebezpečný pohyb medveďa v intravilánoch a blízkych extravilánoch obcí, turistických, rekreačných, liečebných a iných zariadení ap.
- lokality a počet usmrtených medveďov za predchádzajúci rok,
- údaje o stave lokalít území Natura 2000,
- iné dôležité podklady podľa uváženia poradného zboru súvisiace so škodami a nebezpečnými stretmi.

Zásady zásahu do populácie medveďa hnedého

Na základe výskumu realizovaného vo svete a na Slovensku sa dospelo k spoločnému záveru všetkých zainteresovaných strán, že je potrebné do populácie zasahovať iným spôsobom a na základe odlišných pravidiel ako tomu bolo v minulosti. Táto zmena vyplýva hlavne zo skutočnosti, že lov medveďa sa bude realizovať zásahom do rôznych vekových, váhových a výškových kategórií.

Jedince medveďa sú rozdelené do troch základných váhových kategórií, ktorým zodpovedá kategória výšky tela v kohútiku. V jednotlivých kategóriách vo všeobecnosti bude platiť nasledovných percentuálny podiel odlovu:

- ❑ hmotnosť do 100 kg – zásah do 60 % navrhovaného odlovu,
- ❑ hmotnosť od 101 do 200 kg – zásah do 30 % navrhovaného odlovu,
- ❑ hmotnosť nad 200 kg – zásah do 10 % navrhovaného lovu.

Počet jedincov navrhovaných na odlov v jednotlivých váhových kategóriách a organizačných jednotkách bude korigovaný, aby sa dosiahol požadovaný percentuálny zásah v rámci celého Slovenska.

Postup realizácie plánovaného zásahu do populácie medveďa

1. Užívatelia poľovných revírov **najneskôr do polovice januára** príslušného kalendárneho roka oznámia na miestne príslušnú organizačnú jednotku ŠOP SR (ďalej len „ŠOP SR“) záujem o odstrel (odchyt) medveďa v konkrétnom poľovnom revíri. Žiadosť bude podaná elektronicky prostredníctvom KIMSu, alebo písomne priamo na miestne príslušnú organizačnú jednotku. V prípade, že do uvedeného termínu nebude žiadosť vyplnená, bude posudzovaná až nasledujúci kalendárny rok.
2. ŠOP SR žiadosti skompletizuje, vyhodnotí a požiada všetkých členov poradného zboru o doplnenie podkladov (napr. poľovnícka štatistika ap. – údaje ktoré nebudú evidované v prostredí KIMS).
3. ŠOP SR **najneskôr do konca januára** zvolá rokovanie poradného zboru.
4. V rámci stretnutia sa podrobne posúdi opodstatnenosť všetkých žiadostí v kontexte so všetkými škodami za predchádzajúce obdobie, ako aj riziko vzniku škôd a nebezpečných stretov v nasledujúcom období.
5. Po dohode všetkých zúčastnených sa stanoví počet a váhová kategória navrhovaného odstrelu, podľa jednotlivých poľovných subjektov.

Postup realizácie plánovaného zásahu do populácie medveďa

6. Po rokovaní poradných zborov, **Riaditeľstvo ŠOP SR** (ďalej len „RŠOP SR“) zvolá pracovné stretnutie všetkých predsedov poradných zborov za účelom plošného prehodnotenia odstrelu medveďa (napr. vylúčenie možnosti neodôvodneného poľovania na medveďa v susedných revíroch ap.).
7. Po uvedenom rokovaní, RŠOP SR podá na MŽP SR jednotnú žiadosť s uvedením počtu jedincov navrhnutých na usmrtenie (lov), resp. odchyt medvedov v členení podľa organizačných jednotiek ŠOP SR, katastrálnych území, poľovných revírov a váhovej kategórie so zdôvodnením.
8. Po schválení tzv. ročnej kvóty usmrtenia, odchyту medvedov aj s náležitými podmienkami pre celé Slovensko zo strany MŽP SR, môže príslušný poľovný subjekt pristúpiť k realizácii usmrtenia, resp. odchyту.
9. Na realizáciu usmrtenia, resp. odchyту sa viažu príslušné podmienky vyplývajúce z platnej legislatívy na úseku poľovníctva a starostlivosti o zver v rámci Slovenskej republiky.
10. V prípade, že sa vyskytne problematická situácia ohľadne škôd a nebezpečných stretov spôsobených medveďom hnedým, bude sa táto situácia riešená prostredníctvom činnosti zásahového tímu. Toto však nebude mať vplyv na plánovaný zásah do populácie.

Podmienky lovu medveďa hnedého

1. Medveďa hnedého možno loviť len v čase určenom od **1. augusta do 30. novembra** v uznaných poľných revíroch, ktoré splnili podmienky na lov a bol im tento lov pridelený v rámci návrhu poradného zboru.
2. Lov bude realizovaný v tých poľných revíroch, kde sa ich užívatelia v predošlom období aktívne zúčastnili monitoringu. V prípade, že poskytnú relevantné dáta z realizovaného monitoringu **budú** zaradené do rozhodovacieho procesu o pridelení kvóty lovu. Jedná sa o dáta, ktoré sú povinní uvádzať užívatelia poľných revírov, ako výsledok sčítavania zveri v zmysle zákona o poľníctve.
3. Medveďa je možné loviť výhradne **len individuálnym** spôsobom a to formou **posledky a postriežky**.
4. Lovu medveďa môže predchádzať vnadenie **výlučne rastlinnou potravou** za dodržania všetkých legislatívnych noriem na úseku poľníctva. V opodstatnených prípadoch môže poradný zbor **rozhodnúť o zamietnutí** vnadenia.
5. Medveď hnedý sa **prednostne** loví mimo území európskeho významu v ktorých predstavuje predmet ochrany. V odôvodnených prípadoch (škody väčšieho rozsahu, častejšie pozorované jedince medveďa v blízkosti ľudských obydľí bez nebezpečných stretov ap.) **môže** poradný zbor rozhodnúť aj o love medveďa v týchto územiach.

Podmienky lovu medveďa hnedého

6. V rámci jednej poľovníckej sezóny a jedného poľovníckeho revíru je možné usmrtiť najviac jedného jedinca medveďa hnedého. Toto obmedzenie sa netýka poľovníckych revírov s výmerou nad 8 000 ha, prípadov lovu medvedice s medvediatami a rozhodnutí zásahového tímu.
7. Minimálne jeden deň pred začatím lovu medveďa je užívateľ poľovného revíru povinný túto skutočnosť oznámiť kontaktnej osobe ŠOP SR. Zoznam kontaktných osôb je pravidelne aktualizovaný.
8. Po ulovení medveďa hnedého musí užívateľ poľovného revíru bezodkladne pred jeho manipuláciou založiť značku na označenie raticovej zveri a veľkej šelmy a do povolenia na lov zveri zaznamenať dátum a čas ulovenia zveri, číslo založenej značky. Informáciu o ulovení je povinný bezodkladne ohlásiť poľovníckemu hospodárovi, alebo ním poverenej osobe a užívateľovi poľovného revíru. Užívateľ poľovného revíru bezodkladne ohlási ulovenie medveďa kontaktnej osobe príslušnej organizačnej jednotke Štátnej ochrany prírody SR za účelom vykonania prehliadky a za účelom odobratia vzoriek. Po odobratí vzoriek spoločne vyplnia záznam o ulovení (úhyne) a odchyte medveďa hnedého. V prípade nájdenia úhynu medveďa, záznam o love (úhyne) a odchyte medveďa hnedého vyplní poľovnícky hospodár spolu so zamestnancom Štátnej ochrany prírody SR. Záznam o love (úhyne) a odchyte medveďa hnedého zamestnanec ŠOP SR zašle v elektronickej forme na MŽP SR a Riaditeľstvo ŠOP SR, ktorá záznam zaeviduje v KIMSe.

Podmienky lovu medveďa hnedého

9. Vizuálna prehliadka sa vykoná na mieste ulovenia, odchyty alebo nájdenia úhynu.
10. Vzorky odobraté pri vizuálnej obhliadke a meraní uloveného, odchyteného (uhynutého) medveďa archivuje ŠOP SR. V prípade potreby (rozhodnutie MŽP SR) ich poskytne relevantným orgánom a organizáciám.
11. V prípade nelegálneho lovu, odchyty alebo úhynu, všetci hlásia túto skutočnosť bezodkladne užívateľovi poľovného revíru. Ten okamžite zabezpečí nahlásenie príslušnému policajnému zboru a zabezpečí vizuálnu prehliadku v zmysle bodov 8. až 10. tejto prílohy. Ostatný postup je identický ako pri ulovení, odchyte a úhyne medveďa.
12. Ostatné podmienky tu bližšie neuvedené stanoví poradný zbor a MŽP SR pri každoročnom určení lovu a odchyty medveďa.

Vlk dravý

Manažment vlka dravého je v budúcnosti plánovaný ako zásah do jeho populácie na základe vydávania tzv. ročnej kvóty lovu vlka dravého. Túto kvótu každoročne určuje Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky podľa § 72 písm. m) zákona č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Východiská pre určenie kvóty lovu musia vychádzať z viacerých zdrojov informácií:

- ❑ výsledky získané z monitoringov vlka dravého,
- ❑ škody spôsobené vlkom na hospodárskych zvieratách za predchádzajúce dve pastevné sezóny (KIMS, poľovnícka štatistika, štatistika v CEHZ),
- ❑ údaje o stave lokalít území Natura 2000,
- ❑ lokality a počet usmrtených vlkov za predchádzajúce tri obdobia,
- ❑ straty na raticovej zveri v predchádzajúcich dvoch poľovníckych sezónach,
- ❑ návrhy poradných zborov jednotlivých poľovníckych oblastí (§ 18 ods. 5 písm. e) zákona o poľovníctve) predložených okresnými úradmi v sídle kraja (§ 73 písm. k) zákona o poľovníctve).

Vlk dravý

Pri určení kvóty lovu sa bude postupovať na základe dodržiavania dvoch hlavných zásad:

- ❑ lov vlka dravého musí zohľadňovať škody t. j. počet usmrtených domácich hospodárskych zvierat, finančné vyjadrenie škôd a ich lokalizáciu. Aplikovanie tohto princípu poukáže na lokality kde dochádza ku konfliktným situáciám a kde je nedostatočná ochrana hospodárskych zvierat, pričom nevzniknú nové finančné nároky na získanie týchto informácií,
- ❑ výška lovu nesmie prekročiť ročný prírastok populácie, znížený o predpokladané prirodzené straty (tzv. čistý ročný prírastok). Čistý ročný prírastok **bude stanovený pomocou matematicko – štatistických modelov**, ktoré budú využívať vstupné údaje z monitoringu druhu.

Postup stanovenia ročnej kvóty lovu vlka

*Ročné kvóty sa stanovujú na osobitnom rokovaní **pracovnej skupiny pre stanovenie podmienok lovu a určenie kvóty lovu vlka dravého**, ktorú zriaďuje MPaRV SR a ktorej členmi budú aj zástupcovia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, Štátnej ochrany prírody SR, Národného lesníckeho centra, okresných úradov, resp. Ministerstva vnútra SR a zainteresovaných mimovládnych organizácií.*

Postup stanovenia ročnej kvóty lovu vlka

Pracovná skupina zasadá každoročne najneskôr do 15. októbra príslušného kalendárneho roka. Pri zasadnutí bude disponovať vypočítaným prírastkom a kvótou z modelov návrhmi, pričom do úvahy berie aj návrhy z poradných zborov poľovných oblastí v zmysle zákona o poľovníctve. Výsledná kvóta lovu vlka bude stanovená ako v prípade čistého prírastku **pomocou matematicko – štatistických modelov**, ktoré budú využívať vstupné údaje z monitoringu druhu.

Okrem vypočítaných údajov do úvahy berie aj nasledovné zdroje:

- údaje z mapovania realizovaného ŠOP SR (KIMS – www.biomonitoring.sk),
 - údaje z mapovania realizovaného užívateľmi poľovných revírov (poľovnícka štatistika),
 - údaje z veľkoplošného monitoringu vlka na snehu na výberových plošných jednotkách – zimného stopovania,
 - evidencia reprodukčných párov, resp. prírastku – letného monitoringu,
 - evidencia všetkých škôd spôsobených vlkom (komisionálne šetrené a nešetrené škody – KIMS, údaje CEHZ o úbytku hospodárskych zvierat pod vplyvom veľkých šeliem, údaje o strhutej poľovnej zveri),
 - údaje z analýzy DNA z uhynutých a usmrtených jedincov vlka (hlavne pri určovaní kvót v pohraničných oblastiach),
 - iné relevantné dáta (projekty, výskum apod.).
-

Tieto údaje budú slúžiť pre stanovenie stavu populácie, t. j. jarného stavu zvýšeného o tzv. čistý ročný prírastok populácie zníženého o prirodzené straty a určenie kvóty lovu.

1. Lov vo vzťahu ku škodám na hospodárskych zvieratách a strhnutej poľovnej zveri

Aby bol lov vlka umiestnený do problémových oblastí s výskytom väčších škôd na hospodárskych zvieratách a strhnutej poľovnej zveri je potrebné centrálné evidovať tieto škody (straty) a zahrnúť ich do jednotnej databázy. V zmysle zákona o ochrane prírody a krajiny ŠOP SR vedie kompletnú databázu škôd určenými živočíchmi vrátane vlka dravého, kde je možné zadať všetky druhy škôd. Pri určovaní kvóty lovu bude pracovná skupina na rokovaní disponovať aktuálnymi údajmi o škodách z uvedenej databázy ŠOP SR. Okrem komisionálne posúdených škôd je žiaduce, aby chovatelia hospodárskych zvierat a užívatelia poľovných revírov zabezpečovali dokumentovanie aj ostatných škôd na hospodárskych zvieratách a strhnutej poľovnej zveri, ktoré neboli predmetom oficiálneho šetrenia.

- ◆ **Oficiálne šetrené škody** – eviduje a zverejňuje ŠOP SR
- ◆ **Oficiálne nešetrené škody** – zbierajú chovatelia hospodárskych zvierat užívatelia poľovných revírov. Údaje odovzdávajú na ŠOP SR, ktorá ich eviduje a zverejňuje. V prípade, že do termínu **01. októbra** príslušného kalendárneho roka **bude ŠOP SR uvedenými údajmi disponovať**, lokality **budú zaradené** do procesu „kvótovania“.

2. Určenie prírastku a strát pre určenie kvóty lovu vlka

Výška prírastku populácie sa odvíja od stavu a ročného prírastku populácie na Slovensku, pričom ročný prírastok populácie predstavuje počet jedincov narodených v konkrétnom roku v rámci jednotlivých svoriek v jesennom stave. Dôležitým faktorom sú aj straty na populácii. Straty na populácii zahŕňajú úbytok na prírastku, ako aj straty na dospelých jedincoch, spôsobené rôznymi faktormi (ochorenia, lov, vnútrodruhová konkurencia, kolízie s dopravnými prostriedkami, cezhraničné migrácie).

Lokalizácia lovu

Okrem určenia výšky lovu, pracovná skupina pre určovanie kvóty lovu vlka dravého rozhoduje aj o určení lokalít kde sa v konkrétnom roku bude, resp. nebude realizovať lov. Čiže každoročne budú v rámci určenia kvóty v dokumente uvedené lokality, kde sa odstrel realizovať bude alebo nebude. Lov sa nebude realizovať v územiach európskeho významu, kde vlk predstavuje predmet ochrany. Výnimka z tohto pravidla bude možná len v prípade, že sa v týchto lokalitách vyskytnú škody na hospodárskych zvieratách rozsiahlejšieho charakteru (posúdi pracovná skupina pre stanovenie podmienok lovu a ročnej kvóty vlka), pri dodržaní stanovených podmienok na elimináciu a predchádzanie škodám. Z tohto dôvodu **môže byť** lov navrhnutý aj v týchto lokalitách. Uvedenému predchádza vypracovanie formulára pre zisťovacie konanie (§ 28, zákona). Adekvátne platí aj pre straty na poľovnej zveri pod vplyvom rozsiahlejšej predácie vlkom dravým. Na základe ročného prírastku, zníženého o predpokladané prirodzené straty na populácii sa určí ročná kvóta lovu vlka pre územie Slovenskej republiky, okrem území vymedzených v § 71 ods. 1 písm. a), bod 6, písm. a), b), c) a d) vyhlášky č. 344/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o poľovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

3. Podmienky lovu vlka dravého

1. Vlka dravého možno loviť v čase od 1. novembra do 15. januára, resp. do doby, pokiaľ už dôjde k naplneniu určenej kvóty lovu vlka dravého v uznaných poľovných revíroch, okrem území vymedzených v § 71 ods. 1 písm. a), bod 6, písm. a), b), c) a d) vyhlášky a území európskeho významu, kde vlk dravý predstavuje predmet ochrany (v prípade že pri určení kvóty odstrelu neurčí MPaRV SR inak).
2. Lov bude realizovaný v tých poľovných revíroch, kde sa ich užívatelia v predošlom období aktívne zúčastnili monitoringu. V prípade, že poskytnú relevantné dáta z realizovaného monitoringu budú zaradené do rozhodovacieho procesu o pridelení kvóty lovu. Jedná sa o dáta, ktoré sú povinní uvádzať užívatelia poľovných revírov, ako výsledok sčítavania zveri v zmysle zákona o poľovníctve.
3. Vlka je možné loviť prednostne **posledkou, postriežkou**. Pracovná skupina v odôvodnených prípadoch (pravidelne sa opakujúce škody na hospodárskych zvieratách) **môže** rozhodnúť aj o love vlka na **spoločných poľovačkách** pre konkrétne lokality. Toto rozhodnutie sa netýka území európskeho významu, kde vlk predstavuje predmet ochrany.
4. V rámci jednej spoločnej poľovačky, jednej poľovníckej sezóny a jedného poľovníckeho revíru je možné usmrtiť najviac dvoch jedincov.

3. Podmienky lovu vlka dravého

5. V prípade, že na určitých lokalitách bude povolený lov aj na spoločných poľovačkách a dôjde k odloveniu celej svorky (jej zdecimovaniu) nebudú uvedené lokality zaradené do procesu kvótovania.
6. Na spoločnej poľovačke, na ktorej bude umožnený aj lov vlka dravého je možný maximálny počet tridsať (30) strelcov.
7. Po ulovení vlka dravého musí poľovník bezodkladne pred jeho manipuláciou založiť značku na označenie raticovej zveri a veľkej šelmy a do povolenia na lov zveri zaznamenať dátum a čas ulovenia zveri, číslo založenej značky. Informáciu o ulovení je povinný bezodkladne ohlásiť poľovníckemu hospodárovi, alebo ním poverenej osobe a užívateľovi poľovného revíru. Užívateľ poľovného revíru bezodkladne ohlási ulovenie vlka dravého osobe určenej príslušným okresným úradom a príslušnej organizačnej jednotke Štátnej ochrany prírody SR za účelom vykonania prehliadky a za účelom odobratia vzoriek. Po odobratí vzoriek spoločne vyplnia záznam o ulovení/úhyne vlka dravého. V prípade nájdania úhynu vlka dravého, záznam o love/úhyne vlka dravého vyplní poľovnícky hospodár spolu s poverenou osobou z príslušného okresného úradu a zamestnancom Štátnej ochrany prírody SR. Záznam o love/úhyne vlka dravého okresný úrad bezodkladne zašle v elektronickej forme na príslušný odbor opravných prostriedkov a ŠOP SR, ktorá záznam zaeviduje v KIMSe.

3. Podmienky lovu vlka dravého

8. Vizuálna prehliadka sa vykoná na mieste ulovenia alebo nájdenia úhynu. Zoznam zamestnancov Štátnej ochrany prírody SR, ktorí vykonajú vizuálnu prehliadku sa každoročne aktualizuje
9. Vzorky odobraté pri vizuálnej obhliadke a meraní uloveného/uhynutého vlka archivuje ŠOP SR. V prípade potreby (rozhodnutie MŽP SR a MPaRV SR) ich poskytne relevantným orgánom a organizáciám.
10. V prípade nelegálneho lovu alebo úhynu, všetci hlásia túto skutočnosť bezodkladne užívateľovi poľovného revíru. Ten okamžite zabezpečí nahlásenie príslušnému policajnému zboru a zabezpečí vizuálnu prehliadku v zmysle bodov 7. a 8. tejto prílohy. Ostatný postu je identický ako pri ulovení a úhyne vlka.
11. Ostatné podmienky tu bližšie neuvedené stanoví MPaRV SR pri určení kvóty.

Rys ostrovid

Čo sa týka praktického manažmentu rysa ostrovida na Slovensku nepredpokladáme žiadne zmeny pri zabezpečovaní zásahom do jeho populácie. V praxi to znamená, že v prípade výskytu značných konfliktných situácií (škody spôsobené na hospodárskych zvieratách) spôsobených rysom môže ktorákoľvek fyzická alebo právnická osoba podať žiadosť o vydanie výnimky z druhovej ochrany na usmrtenie, resp. odchyt takéhoto problematického jedinca.

Použitá literatúra

Lehocký, M., Helg, P., Farkaš, J. 2002: Analýza súčasného stavu vybraných vzácnych a ohrozených druhov zveri a návrh optimalizácie a ich poľovníckeho manažmentu. Záverečná správa ČVTP LVÚ Zvolen: 88 s.

Swenson, J. E., Gerstl, N., Dahle, B., Zedroser, A. 2000: Actionplanfortheconservation of thebrownbear in Europe (*Ursusarctos*). Council of EuropePublishing.

Ďakujem za pozornosť!

Otázky?

prof. Ing. Juraj Ciberej, CSc.

ciberej@uvlf.sk

Katedra výživy, dietetiky a chovu zvier

Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach
